



NYIM19 KONFERENCIA

ÖN/ÉLETÍRÁS

Szeged, 2024. október 4-5.

PROGRAM

Helyszín: SZTE BTK Kari Konferenciaterem, Szeged Egyetem utca 2

2024. október 4, Péntek

12:00-13:00 REGISZTRÁCIÓ

13:00-13:30 MEGNYITÓ:

Szilágyi Zsófia, SZTE BTK Általános és Tudományos Dékánhelyettes,
Tanszékvezető egyetemi tanár

Az 5. alkalommal odaítélt KAFFKA MARGIT-DÍJ nyertesének laudációja, a díj átadása

13:30-15:30 PLENÁRIS ELŐADÁSOK:

(Moderátor: **Kérchy Anna** | Kari Konferenciaterem)

Szűcs Teri. Visszatért hozzám az emlékezet. Demencia és Óperencia

Hidasi Judit. Gésák emlékiratai

Egri Petra. Roma női önéletírások

Tatai Erzsébet. „Amikor kecskepásztor énem találkozik az úrhajóssal.”

Szabó Eszter Ágnes önarcképei

15:30-16:00 KÁVÉSZÜNET

16:00-18:30 PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK:

KORTÁRS MŰVÉSZET

(Moderátor: **Füzi Izabella** | Kari Konferenciaterem)

Szabó Noémi. Gráber Margit művészetéről – másképp

Keller Annamária. Árnyanya / az anyaság fényképes reprezentációja

Váraljai Anna. Töredezett testek. Berhidi Mária nyolcvanas évekbeli testfragmentumai

Erdei Krisztina. A csendélet mint életrajz

Fajgerné Dr. Dudás Andrea. A festészet allegóriája

TÁRSADALOM

(Moderátor: **Tóth Zsófia Anna | X. terem**)

Papp Fruzsina. Kísérletek azoknak a történeteknek a megismerésére, amelyeket a kapcsolati erőszak áldozatai mesélnek

Annus Irén. N(ő)örökség, ideológia és társadalmi identitás

Kovács Ágnes Zsófia. Amerika, London, Párizs. A személyes és a szakmai szempontok találkozási pontjai három kivándorolt magyar nő életírásában

Dán Petra. Mormon nemi szerepek női önéletrajzi beszámolók tükrében

Kegyés Erika. „Nincs vágy.” A szerelem dimenziói Bozzay Margit regény-trilógiájában

18:30-20:00 VACSORA

20:00-21:00 MEGLEPETÉS KONCERT a Radnóti kávézóban

2024. október 5, Szombat

9:00-11:00 PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK

EMLÉKEZETTÖRTÉNET/ EMLÉKEZETPOLITIKA

(Moderátor: **Annus Irén** | Kari Konferenciaterem)

Gera Judit. Anne Frank naplóváltozatai

Szélpál Livia. Donna Leon *Wandering through Life: A Memoir* (2023) című emlékiratának emlékezzettörténeti aspektusai

Barát Erzsébet. A kutatás ön/életrajzi beágyazódottsága

Berán Eszter. Társadalmi trauma a Hamasz által 2023. októberében elkövetett háborús nemi erőszak és túszejtés kapcsán

ZENE, MEMOÁR, MÍTOSZ

(Moderátor: **Kérchy Vera** | X. terem)

Milián Orsolya. Női sorsok a kortárs könnyűzenei életrajzi filmekben

Taskovics Viktória. Memoár és önterápia. Kim Gordon: *A Girl in a Band* (2015)

Borbíró Aletta. „Bevonulok, úgy, mint Jézus, ez a város Jeriko.”

Önmitizálás Beton.Hofi albumtrilógiájában

Hetesi Júlia Fanni. A slam poetry mint önéletírás

11:00-11:30 KÁVÉSZÜNET

11:30-13:30 PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK

NŐIRODALOM, NŐTÖRTÉNET

(Moderátor: **Kovács Ágnes Zsófia** | Kari Konferenciaterem)

Steven Tötösy de Zepetnek. Kaffka Margit önéletrajzai

Zsadányi Edit. Kollektív szubjektivitás, énhatárok a szerelem és a barátság határán a *Hangyaboly* című regényben és a *Hangyaboly* című filmben

Földes Györgyi és Kerekes Amália. Hálózatfejlesztés. Kádár-Karr Erzsébet *Gyönyörű ősz* c. önéletrajzi regényének kiadástörténetei és nőtörténeti összefüggései

Jéga-Szabó Krisztina. Polcz Alaine kultusza, avagy írófeleségek a pálya széléről

NŐI ÉLETUTAK

(Moderátor: **Szélpál Livia | X. terem**)

Frank Tamás. Férjezett tanítónők ne tanítsanak! Tanítónők sajtóprezentációja a Bethlen-korszak első felében

Cseh Gizella. Hugonnai Vilma útja 'Hugonnay' Vilmától 'Hugonnai' Vilmáig

Kapus Erika. "A nők jobban viselik." A futás identitásképző szerepe női önéletrajzi szövegekben

Ádám Laura Gabriella. Autofikció, trauma és transz identitás Taylor McCue *He Fucked The Girl Out of Me* című videójátékában

13:30-14:30 EBÉD

14:30-16:30 PÁRHUZAMOS SEKCIÓK

IDENTITÁS, PERFORMATIVITÁS, INTER/MEDIALITÁS

(Moderátor: **Milián Orsolya | Kari Konf.**)

Kérchy Vera. Az önmegaság dekonstrukciója a performansz-újrajátszásokban

Katona Eszter. Ávilai szent Teréz Önéletrajza a kortárs spanyol drámában

Popovics Viktória. „Cigány anyának korona jár.” Halmozottan hátrányos társadalmi helyzet problematikája Oláh Mara OMARA önéletírásaiban és festményei szövegein keresztül

Kérchy Anna. Emberélet, kutyasors. A társállat mint szemtanú Virginia Woolf, El Kazovszkij és Oleg Kulik auto/biografikcionális műveiben

QUEER INTIMITÁS

(Moderátor: **Barát Erzsébet | X. terem**)

Koller Nóra. „Hadd tanuljon mindenki az én furcsa – nem mindennapi sorsomból.” Kortárs transz én-narratívák és a szubjektum létrehozása

Nyerges Csaba. Az önéletírás mint politikai aktus. Ocean Vuong: *Röpke pillanat csak földi ragyogásunk*

Simon Lehel. Egy magyar szubjektív gender életút

Benda Mihály. „A vérmérsékletem inkább olyan, mint az íróé és nem olyan, mint a nőé.” Szerepek és az intimitás Anais Nin naplóiban

16:30-17:00 KÖZÖNSÉGDÍJ-SZAVAZÁS ÉS DÍJÁTADÁS

Konferenciazárás

ELŐADÁS ÖSSZEFOGLALÓK

Ádám Laura Gabriella

SZTE

Autofikció, trauma és transz identitás Taylor McCue *He Fucked The Girl Out of Me* című videójátékában

Az utóbbi évtizedekben végbement fejlődés a videójátékok terén jelentősen hozzájárult a médium azon képességéhez, hogy különféle kanonizált irodalmi műfajokat jelenítsen meg. Napjainkban a videójátékok és a digitális szoftverek felgyorsult fejlődése egyre elérhetőbbé teszi a videójáték-készítést az átlagember számára. Ezen változások lehetőséget nyújtanak két látszólag teljesen különböző fogalom, a videójáték és az önéletírás összeegyeztetésére. Előadásom a videójátékok és a női önéletírás komplikált kapcsolatát térképezi fel Taylor McCue *He Fucked the Girl Out of Me* független fejlesztésű videójátékán keresztül. A mű kiválóan demonstrálja, hogy hogyan képesek a független fejlesztésű videójátékok az önéletírás eszköztévé válni, traumanarratívákat elmesélni, valamint olyan női önéletrajzi műfajokat megjeleníteni, mint az autofikció. McCue tabukat döngető videójátéka a készítő életének azon szakaszát dolgozza fel, mely során szexmunkásként dolgozott, hogy finanszírozni tudja saját gendermegerősítő hormonterápiáját. A készítő komplex transz identitását is megjeleníti a játékban a videójáték-esztétika minden szintjén, a vizuális elemektől kezdve, a döntéshozatali opciókon keresztül, egészen a narrációig. Előadásomban amellet érvelek, hogy a *He Fucked the Girl Out of Me* videójátékként újradefiniálja az önéletrajzi szubjektum és a közönség közti kapcsolatot, mivel a játék során a határok az önéletrajzi "én" és a befogadó közönség (játékos) közt elmosódnak. Ennek hatására a játékos egy olyan különös pozícióba kerül, ahol az elmesélt önéletrajzi történetnek egyszerre szemtanújává, voyeurisztikus szemlélőjévé és egyben társalkotójává is válik, ami még jobban felerősíti a játék társadalmi jelentőségét, mint a szexmunka tabusítása és az ebből fakadó, a transzneműeket érintő traumákat körülvevő csend ellen küzdő önéletrajzi mű.

Annus Irén

SZTE

N(ő)örökség, ideológia és társadalmi identitás

Jelen előadás a magyar n(ő)örökség (Sigam 2022-ben bevezetett sheritage terminusa) koncepciójára támaszkodva kísérli meg az otthonka trópusan keresztül feltérképezni a magyar női kulturális és társadalmi örökség, egyéni emlékezet és identitás alakulását a hazai változó ideológiai és politikai hatalmi viszonyok tükrében egy család három generációjának felnőtt női tagjaival készített félig strukturált interjúkon keresztül. A családtörténetnek is beillő szóbeli történelmi és egyéni emlékezet metszéspontjában kialakuló narratíva mintázatában megjelenő ideológiai pozicionáltságot megkérdőjelez(het)i és részben felülír(hat)ja az egyén élethelyzete és abból eredően identitása, aminek bemutatására Crenshaw interszekcionalista modelljén keresztül kerül sor. Az előadás rávilágít arra, hogy hogyan tükröződnek az öltözködés és ideológia viszonyrendszerében a nő és férfi társadalmilag kijelölt helyei és lehetőségei, és hogy az emlékezet narratív konstrukcióin keresztül hogyan formálódik meg egy koherens, generációkon átívelő n(ő)örökségi folytonosság.



Barát Erzsébet

CEU, Bécs / TNT SZTE

A kutatás ön/életrajzi beágyazódottsága

Valerie Walkerdine *Changing the Subject: Psychology, Social Regulation and Subjectivity* (1998), című kötetében kezdte ki a hagyományos (Freudiánus) pszichológiát és fogalmazta meg a máig érvényes feminista kritikai pszichológia alapjait. Ennek egyik fontos axiómája a kutatás ön/életrajzi beágyazódottsága, aminek egyik vetülete a feminista kutatással szemben támasztható önreflexió kritériuma. Miért és mi végre

választunk adott “témát”? Miért fogalmazunk meg adott kérdéseket más lehetséges felvetések helyett? Miért nincs „hallásunk” vagy tartásunk adott elképzelések támogatására? Mennyire lehet adott kutatás hiteles, a létező hatalmi gépezet logikájával szemben ellenálló? Az ebben az értelemben megfogalmazott kritikai kutatás eredménye egyfajta „ön/életírás” – abban az értelemben, ahogyan azt Liz Stanley 1993-ban (The Auto/biographical “I”) gondolta el a (másikról) író, önmagát ebbe a ’másik képbe’ szükségképp beleíró szubjektum egybefonódó pozícióját, mely metszéspontot a perjel van hivatva jelezni. Ez a perjel olvasatomban megegyezik Judith Butlernek a 2020-ban megjelent The Force of Non-Violence című munkájában megfogalmazott identitás fogalommal. E szerint az identitás az alteritás én-t konstituáló jellegénél fogva jön létre: az identitás az egymást kölcsönösen konstituáló alteritások metszéspontjában létrejövő „híd” (Butler metaforáját használva). Ebben a butleri értelemben elképzelt viszonyrendszer-identitásnak a segítségével kísérlem meg saját szakmai életúttörténetem ’elmesélni’. Azt az én/mások reflexiói, elvárásai mentén/ellenében bejárt utat elmondani, ami 1995-ben, Lancasterben, a doktori értekezésem megfogalmazásával, a magyar nők három kitüntetett történelmi pillanatban megélt és elmondott életúttörténetinek alapján az identitás relációs modelljének újragondolásával indult és ami jelenleg, 2024 őszén a CEU-n a transz* pozíciónak és a transzfeminizmusnak a tudományos és mozgalmi/állami státuszkvót, a magától értetődő (tudományos) állításokat felforgató kritikai potenciáljáról gondolkodik – Mi végre?



Benda Mihály

HUN-REN

„A vérmérsékletem inkább olyan, mint az íróé és nem olyan, mint a nőé”. (Szerepek és az intimitás Anais Nin naplóiban)

Anais Nin kubai származású, franciaországi születésű amerikai írónő nevét elsősorban erotikus témájú prózája tette híressé, de jelentős

naplói író is volt. Tizenegy éves korában kezdett naplót írni, és e tevékenységet lényegében élete végéig folytatta. Naplója három különböző sorozatban jelent meg válogatásban, mindegyiket nagymértékben vagy maga a szerző, vagy a szerkesztők szerkesztették és hagytak ki részeket. Az 1931–1974 közötti éveket hét kötetben felölelő Anaïs Nin naplóját maga a szerző készítette elő kiadásra. Nin második férje, Rupert Pole szerkesztette a második válogatást: Anaïs Nin korai naplója (1914–1931) és utoljára jelent meg posztumusz kiadásként Anaïs Nin kiadatlan naplója (1931–1939) amelyek főleg Anaïs Nin kéziratos naplójának korábban kiadatlan szakaszaiból állnak, és a kapcsolatokra és az intimitásra összpontosítanak. Anaïs Nin naplóiban újra tárgyalja a női identitás és az önreprezentáció hagyományos fogalmait. A társadalmi normákkal és önéletrajzi diskurzusokkal folytatott párbeszéde során, ahelyett, hogy megismételne azokat az önéletrajzokat amelyek marginalizálták az ő művét, Nin olyan teret hoz létre, amelyben új típusú szövegeket hoz létre. Előadásom célja, hogy feltárja, hogyan használja Nin a naplót, hogy rákérdessen és felforgassa a hagyományos nemi szerepeket, hogy megörökítse az „én” felfedezését. Meg szeretném mutatni, hogyan válik nála a napló, az önreklámozás és az önreprezentáció terévé, és megvizsgálom, hogy milyen módon képes a napló tabutémákkal foglalkozó irodalmi térként működni nála.



Berán Eszter

PPKE BTK

Társadalmi trauma a Hamasz által 2023. októberében elkövetett háborús nemi erőszak és túszejtés kapcsán

Társadalmi traumának nevezzük az olyan történelmi eseményeket vagy természeti katasztrófákat, amelyek a populáció nagy részét, vagy egyes rétegeit érintik traumatikusan, s mint ilyen, megváltoztatják az adott társadalom tagjainak, egyes közösségeknek a mentális állapotát, gondolkodását, esetleg világnézetét. A háborús trauma patológiás

hatással lehet a trauma által érintett populációra és ezen belül az egyénekre is. A 2023. október 7-i Hamasz terrortámadás és a háború kitörése traumatizálta az izraeli társadalmat. Számos közösséget érintett a támadás ezek között a dél-Izraelben található kibucokat, a Nova zenei fesztivál résztvevőit, valamint a gázai határon található katonai bázisokat. A Hamasz nem csak brutálisan legyilkolt több mint ezer felnőttet és gyermeket, de kínzást és tömeges nemi erőszakot követett el ezeken a helyeken, ami mind nőket, férfiakat és gyermekeket is érintett. Ugyanakkor túszul ejtett 254 személyt, akiket erőszakkal Gázába hurcoltak. Az azóta visszatért túszok történeteiből tudjuk, hogy ezek a személyek további fizikai és lelki abúzusnak, valamint nemi erőszaknak voltak kitéve. Az elhurcolt személyek között volt Noa Argamani (26 éves), akit az izraeli hadsereg katonái mintegy nyolc hónappal később sikeresen kiszabadítottak. Argamani arca a túszok kiszabadítására indított mozgalom emblémája lett, mivel egy, az interneten elérhető virális videóban kéri elrablóját, hogy ne öljék meg. Kiszabadítása, és története szimbolikus értékkel bír az izraeli kollektív háborús trauma szempontjából. Az előadásban a háborús szexuális erőszakra, társadalmi traumára, és a trauma-történet vizsgálatára fókuszálok.



Borbíró Aletta

SZTE

„Bevonulok, úgy, mint Jézus, ez a város Jeriko” – Önmitizálás Beton.Hofi albumtrilógiájában

A rap műfaj dalszövegeiben gyakran az előadó biografikus tapasztalatai ötvöződnek olyan témákkal, mint a szegénység vagy gazdagság, az egyéni sikerek vagy csoportidentitás. Az alapvetően maskulin zsánernként számontartott rap gyakran tematizálja a szexuális kicsapongásokat, a hódításokat, a zenei sikereket, a szegénysorból kitörő gazdaggá váló rapper tehetséget. A magyar rapszcéna esetében is látható az előadói perszóna, az alteregó építése: míg például Krúbi a rapper kulturális

figurájának dekonstruálása, majd a kialakított perszóna folyamatos újragondolása mentén szervezi előadói énjét, addig Dé:nash a performanszaiban és dalaiban egy kormányközeli figura bőrébe bújik, és az aktuális politikai történésekre reagál a kettősbeszéd révén. Előadásomban egy harmadik előadó, Beton.Hofi mixtape trilógiáját elemzem, és bemutatom, hogy a rap toposzai és az önéletrajzi elemek hogyan kapcsolódnak össze az előadó alkotásaiban, miként hozza létre az előadói perszónát. Kitérek arra, hogy a comic sins (2021), a PLAYBÁNIA (2022) és a 0 (2024) című albumok fő toposza, a büntudat, és ennek tematizálása hogyan válik szinte gyónássá. Beton.Hofi szövegeit a szent és a profán keveredése, illetve az intertextualitás utalások határozzák meg: irodalmi, filmes, történelmi, popkulturális, vallási témákat érint, illetve saját alkotásaival is kapcsolatot teremt. A három album mint trilógia, a biográfia és a rap műfaj témáinak a keveredése, illetve a kulturális utalási rendszer együttesen felkínálják a rapper munkásságának értelmezését a biomitográfia fogalma felől.



Cseh Gizella

Független kutató

Hugonnai Vilma útja 'Hugonnay' Vilmatól 'Hugonnai' Vilmaog

Vannak nők, akiknek az élettörténete első pillantásra filmvászonra kívánczik. Ilyen nő volt Alma Mahler, Greta Garbo, Amrita Sher-Gil, és ilyen a magyar nő-, orvos- és tudománytörténet egyik legkiemelkedőbb alakja, Hugonnai Vilma grófnő-doktorasszony "életregénye" is. Ezen a közös "emlékezet-felidézésen" megismerkedhetünk a 19. század második és a 20. század fordulója, majd első fele európai/közép-európai/magyarországi lánynevelésének és a női művelődésének főbb jellemzőivel, ezen túlmenően pedig az 'orvosdoktor' nyomdokain haladva, az ő nyomait követve nagyvonalakban megismerkedhetünk e kiváló női személyiség élete legfontosabb helyszíneivel, illetve

felidézzük/felfedezhetjük munkássága egyediségét, különleges értékeit.



Dán Petra

SZTE

Mormon nemi szerepek női önéletrajzi beszámolók tükrében

Számos szociológus, például Peter L. Berger szerint a vallás társadalmi konstrukció, vagyis közösségenként változó. A nemi szerepeket, amelyeket a társadalom elvár a tagjaitól szintén a szocializáció során tanulják meg az emberek. Kutatásom célja, hogy vizsgáljam és jobban megértsem nők élettapasztalatait, akik olyan vallási közösség tagjai, amely a tradicionális nemi szerepeket hangsúlyozza és szabályainak betartását várja el híveitől. Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza vagyis a Mormon Egyház egy ilyen tradicionális, patriarchális vallási közösség. Ezen kutatásom fő forrásai mormon nők önéletrajzi beszámolóit lesznek. Az életrajz írásnak nagy hagyománya van a Mormon közösségben, mivel a mormonok nagyon fontosnak tartják, hogy az elődök és utódok között fent maradjon a kapcsolat. A mormon vallási közösségben a nők általában alárendelt pozíciót töltenek be a szigorú nemi szerepekre vonatkozó elvárások közepette. Előadásom célja, hogy bemutassa, hogyan értelmezik az életük eseményeit mormon nők önéletrajzi beszámolókon keresztül. Fő célom, hogy kiemeljem, milyen vallási vagy társadalmi gyakorlatokban és tanokban értenek egyet a patriarchális, tradicionális nemi szerepeket hangsúlyozó egyházi vezetéssel, és milyen pontok mentén utasítják el vagy kérdőjelezik meg az egyházi elvárást. Korábbi kutatásaim alapján azt feltételezem, hogy lesznek olyan női életrajzi beszámolók, amelyek megkérdőjelezik azt, hogy az egyház vezetésében és a döntéshozatalban ennyivel nagyobb szerepe van a férfitagoknak, és hogy a női tagok szerepét igyekeznek az anyaságra és otthon teremtésre korlátozni.

Dr. Frank Tamás

SE Pető András Kar

Tanítónők sajtóreprézéntációja a Bethlen-korszak első felében

Az I. világháború következtében megváltozott a korábbi tanító/tanítónői arány a népiskolai tanítóság soraiban. Ennek egyik magyarázata, hogy a tanítók jelentős részét besorozták, és a frontvonalon harcolva elhunytak, vagy súlyos sebesülteként hazatérve már nem tudtak a praxisban elhelyezkedni. További magyarázat, hogy a tanítónőképző intézetek olyan társadalmi-gazdasági státuszváltozást jelenthettek egyes családok számára, mely kívánatos volt akár a családi gazdálkodás, akár a megélhetés tekintetében, valamint egyes középosztálybeli családok lánygyermekének „közel értelmiségi” pozíciót biztosított, így a tanítónőképzők expanziója figyelhető meg a Bethlen-korszakban. Az 1920-as évektől a praxisban tevékenykedő tanítónők aránya 40 százalék volt, de a tanítóképzőkben már jóval több női jelölt pályázott, mint férfitanítóképzős hallgató, továbbá igen aránytalan eloszlás mutatkozott a tanítónők számarányában az iskolafenntartók, az iskola- és a településtípus vonatkozásában. A tanítónők térszerkezése visszatérő eleme volt a néptanítói praxisról zajló diskurzusnak: mely korosztály esetében ideális a szerepvállalásuk; szaktudásuk összehasonlítható-e a férfitanítókkal, mennyire hatékonyan képesek fegyelmezni, a társadalmi elfogadottságuk mennyire segíti őket a munkavégzésben. A korszakban vitathatatlan a legolvasottabb politikai napilapok véleményformáló szerepe, így vizsgálendő, hogy az orgánumban a tanítónőkről megjelenő tartalmak milyen reprezentációt mutat. Milyen a megjelent tartalmak viszonyulása a tanítónőkhöz, hogyan jelenik meg a tanítónő és ezen tartalmaknak milyen az explicit és implicit jelentése? Vizsgálendő, hogy megjelenik-e a saját hangjuk, véleményük, továbbá, kik képviselik a tanítónők érdekeit, hogyan artikulálódik az ő szakmai véleményük?



Egri Petra

PTE

Roma női önéletírások a textileken: Romani Design

A divat sajátos episztemológiai pozíciót kidolgozó kulturális diszkurzus. Az öltözködést, mint egy funkcionális (nem jelentés-teremtő) emberi működést (a csupasz emberi test külső behatásoktól való védelmét) a divat sajátos jelentésekkel, formákkal, üzenetekkel telített, intézményesen szervezett aktivitássá változtatja. Ebben a megformálódásban, diszkurzívva emelésben meghatározó szerepet kaptak a luxus divatházak, amelyek identitásformáló erővel is bírnak. A Romani Design a világ első roma divatháza, amelyet 2010-ben alapított egy roma testvérpár. A divatszakmában és a közösségművelő (Berhida projekt) tevékenységükben is több mint egy évtizede egy olyan divat-diszkurzust, divatbemutatókon megjelenített koherensen roma képzetrendszert működtetnek, amely egyszerre tört be a high fashion magyarországi világába és egyben megszólította a roma származású magyarországi közösséget is. Formált egy sajátos, és közel sem mindenki által elfogadott kulturális identitást. A Romani Design tervezői a hagyományos utalásokat kortárs dizájnba építik be, hogy emeljék a romák társadalmi presztízsét, és a divaton keresztül betekintést nyújtsanak a roma kultúrába. Céljuk, hogy egyfajta elképzelt közösséget hozzanak létre (Benedict Anderson) a divattermékek képi megjelenítésén keresztül. A 2021-es ready-to-wear ruhakollekciójukban a ruhákon és kiegészítőkön Szűz Mária képeinek, szakrális tárgyaknak és saját családi fotóknak a montázsa jelenik meg. Megalkották saját 'Romani Madonnájukat', amely számukra a roma nőt a legmagasabb pozícióban, a szentek közé emelve ábrázolja. A Szűz Mária arca helyére édesanyjuk vagy nagymamájuk fényképét helyezik el, ezzel is hirdelve a női emancipációt. Előadásomban azt vizsgálom, hogyan épül be a roma identitás és önéletrajz a modern divattervezésbe.



Fajgerné Dr Dudás Andrea

képzőművész

A festészet allegóriája, mint önarckép stratégia

Festőművészként fontosnak tartom az önéletírást, a művészi és női létezés ábrázolását. Művészetem erről szól. 2009-ben a Nők a tükörben című könyvvel való találkozásom megváltoztatta művészeti gondolkozásomat és edukációs tevékenységre sarkallt. Idén nem performansszal készülök, hanem előadással, kérdés felvetésekkel, amik egy kortárs képzőművészt foglalkoztatnak, az önéletírás stratégiáit, lehetőségeit keresem és vizsgálom. Foglalkozom a nőtörténet írással, a festőnők történetével, önéletírás etikai felelősségével, az én fabrikálásával a fogyasztói kultúrában és a magán mitológiákkal. Az őszinteség a festőnők védjegye? A selfi, mint önarckép? A festészet, mint beauty filter? Különböző korszakokból ikonikus festőnőket/képzőművésznőket elemzek, olyan nőket, akik folyamatosan ábrázolták magukat a művészetükben: Sofonisba Anguissola, Artemisia Gentileschi, Elisabeth Vigée-Lebrun, Sonja Delaunay, Claude Cahun, Lee Krasner, Frida Kahlo, Kathe Kollwitz, Tamara de Lempicka, Suzanne Valadon, Gabriele Münter, Hannah Wilke, Maria Lassnig, Marina Abramovic, ORLAN, JAKOB-Lena Knabel.



Földes Györgyi és Kerekes Amália

HUN-REN / ELTE

Hálózatfejlesztés. Kádár-Karr Erzsébet Gyönyörű ősz c. önéletrajzi regényének kiadástörténetei és nőtörténeti összefüggései

A Galilei-körhöz és a Kassák-féle avantgárdhoz közelálló Kádár Karr Erzsébet Alles ist umgekehrt (Minden fordítva van) című regényének

kézirata, amely az első világháborús Budapest ifjúsági szerveződéseit mutatja be, 1938-ban Párizsban elnyerte az emigrációban alkotó fiatal szerzők számára kiírt Heine-díjat. A németül eddig még nem, magyarul is először csak 1959-ben Gyönyörű ősz címmel megjelent regény Kádár Karr Erzsébet lírájának újrafölfedezése dacára egyelőre nem részesült figyelemben. Az előadás a részleges sikerek és kudarcok lehetséges okait vázolja egyfelől arra keres választ, milyen szerepet játszottak a regény recepciótörténetében a nőtörténethez kapcsolódó szempontok, különös tekintettel a franciaországi emigráció kontextusára. Az önéletrajzi regény értelmezése során másfelől azt vizsgáljuk, mennyiben gondolható újra a magyar nyelvű kézirat története kapcsán a lektorok által élesen kritizált, mert hiányzónak vélt jellemfejlődés az önéletírás, a női Bildungsroman működési logikájának újabb megközelítései felől. A német nyelvű kézirat és a Kádár Karr Erzsébet által készített magyar fordítás közti eltérések ugyanis azt a kérdést vetik föl, hogy a referencialitás, valamint a szociáldemokrata vonatkozások részleges kiiktatása mennyiben csúsztatja el a regény műfaját az autofikció/kulcsregény irányába. Zárásként az előadás azt a kérdést járja körül, miként alkotja meg a regény a kezdő költő profilját, illetve miként hozható kapcsolatba az avantgárd hálózatok szerveződésével a regényből kirajzolódó aktivista modell.



Gera Judit

ELTE

Anne Frank naplóját

Anne Frank naplója a Biblia mellett a világon legnagyobb példányszámban elkelt könyv. Meglepő adat egy holland nyelven íródott művel kapcsolatban. Világhírét részben a napló 1952-es amerikai megjelenésének köszönheti, melyhez Eleanor Rooseveltt írta az előszót. Ez vezetett a napló 1955-ös, erősen romantizált színpadi feldolgozásához, mely Frances Goodrich és férje Albert Hackett nevéhez kötődik, és amelyet be is mutattak a Broadway-n. Ezt követte 1959-ben a

szintén általuk írt film, George Stevens rendezésében, melyet 1960-ban máris három Oscar-díjjal jutalmaztak. Kevésbé köztudott, hogy a naplónak több változata létezik. Előadásomban az első, „a” és a második, „b” verzióval foglalkozom. A két változat keletkezéstörténetének bemutatása és a szövegváltozatok összehasonlítása során Anne Frank párhuzamos identitásformáira fókuszálok. Így kerül képbe a német zsidó menekült, a kamaszodó lány szexualitása és női mivoltának tudatosodása, az írói lét folyamatos tervezése és az arra történő felkészülés, a holland identitás megkonstruálása, elsajátítása, a bujkálás mint ellenállás grammatikája, a traumákhoz, a természethez, a politikához, a családtagokhoz és a többi bujkálóhoz valamint az ahhoz a térhez való viszony, amely a bujkálást lehetővé teszi. Mindezek az identitások állandó mozgásban vannak, egymással játékba lépnek és együttesen a határátlépések, a lázadás és a szabadság irányába mutatnak. Azt a dinamikát elemzem, amely egyrészt a naplóírás és az identitásképzés között, másrészt az identitás és a narratíváképzés között működik.



Hetesi Júlia Fanni

PTE

A slam poetry mint önéletírás

Kutatásom központjában az ön/életírás egyik performatív aspektusát, jelesül a slam poetry önéletrajzi vonásainak vizsgálatát állítottam. Munkám során Philippe Lejeune Önéletírás, élettörténet, napló című munkájának önéletrajz definíciójából kiindulva, illetve az ő szövegét követve próbáltam felderíteni az önéletírás és a slam poetry kapcsolatát. Az általam elemzett slam poetry előadásokban és azok szövegeiben gyakran megjelennek traumanarratívák, pszichoterápiás elbeszélések és transzgenerációs traumák feldolgozásai. A Me too-mozgalommal egy időben jó pár slam szöveg is született, melyben az abúzusok áldozatai szólaltak meg, nők és férfiak egyaránt. A hazai slam poetry történetében számos olyan szöveg és produkció született, melyek önéletrajzi

vallomásokként interpretálhatóak. A leggyakrabban visszatérő témák a műfaj definiálásához, illetve öndefiníciós kérdésekhez kapcsolódnak, így a nemzeti, vallási, lokalitásbeli kérdések (vidék versus város), illetve az identitás (coming out, önmagunk felvállalása), valamint a nőiség és annak megélési formái is megjelennek. Külön figyelmet érdemel, hogy ebben a férfiak által uralt műfajban miként tudnak érvényesülni a női előadók, valamint milyen témákkal igyekeznek kihangsúlyozni nőiségüket. Ennek megfigyelésére a 2017-es Slam Poetry Tábor archív felvételeit vizsgálom, mely egy külön estét szentelt a női előadók számára a „Ladies Night” elnevezésű versennyel. Mi számít női témának? Mit várunk el a női slammerektől? Hogyan definiálják önmagukat a férfi és a női előadók? Ezekre a kérdésekre keresem a választ kutatásomban.



Hidasi Judit

BGE

Gésák emlékiratai

A japán kultúrához kapcsolódó hiedelmek és sztereotípiák halmazából kiemelkedően sok félreértés és félremagyarázás övezi a gésa-intézményt és a gésák szerepét. Egy több évszázados hagyomány továbbélése miként valósul meg a posztmodern japán társadalomban, milyen módon illeszthető a gésa-szerep a kurrens nő-képekbe? A legutóbbi időkig a téma tabunak minősült, mind az akadémiai kutatás, mind a média-vezérelt közbeszéd számára. Az előadás néhány, az utóbbi évtizedekben megjelent emlékirat és visszaemlékezés (Golden, Nakamura, Iwasaki), valamint antropológiai kutatás (Dalby) felhasználásával szándékozik a témát körülvevő köd némi oszlatására.



Hódosy Annamária

SZTE

(Klíma)narratívák feszültsége Moskát Anita Rügyeid című novellájában

Moskát Anita Rügyeid című novellája egy disztópikus világban játszódik, amelyet egy rejtélyes fertőzés és ökológiai válság is sújt egyszerre. A recepcióban weird fiction-ként azonosított narratíva egy környezeti aktivista nő kislányának a megbetegedéséről számol be, s a történetnek a műfaji elvárások által megkövetelt különossége leginkább abban látszik megnyilvánulni, ahogyan az anya értelmezi a betegséget, amit viszont az énelbeszélő szövegén keresztül ismerünk meg. A történet így kifejezetten felhívja az olvasó figyelmét rá, hogy ne csak arra figyeljen, mit állít a történet, hanem arra is, hogy ki és miért úgy mondja el az eseményeket, ahogyan. Mindennek a megvilágításában a(z öko)feminista kérdésfeltevések mellett a betegség narratív megközelítésének a palliatív ellátásban újabban előtérbe került azon irányzata is hasznosnak mutatkozik, amely a betegségről szóló (ön)elbeszélések struktúrájának kifejezett önfenntartó, olykor egyenesen gyógyító hatást tulajdonít.



Jéga-Szabó Krisztina

Leövey Klára Gimnázium

Polcz Alaine kultusza, avagy írófeleségek a pálya széléről

Az önéletírás műfaja a nőirodalomtörténet klasszikus paradigmája szerint, mint a nők aktorra válásának terepe kulcsszerepet játszik az irodalomba való belépésük szempontjából, a női írás ejlődéstörténetének alfája és omegája. Ehhez a kérdéshez szeretnék kapcsolódni előadásomban Polcz Alaine műveinek elemzésével. Elképzelésem szerint Polcz Alaine írásaiban az önletrajziség alakzatának sajátos szétírása,

újraértelmezése valósul meg. Az író önarartikulációjának lényeges elemeként azonosítom a dilettáns, a nem irodalmi író pozíciójának hangsúlyozását, amely eleve az önéletrajziség, a saját élet felmutatása felől igazolja önmagát, képez relevanciát. Véleményem szerint ez a sajátos, látszólag a konzervatív női attitűdök keretei között megvalósított önreprezentáció, és női magatartásformák széles skáláját felmutató pozíció hozzájárul az író népszerűségéhez és kultuszához is. Ennek a pozíciónak fontos eleme a szóbeliséget imitáló stílus és beszédmód, és a megszólalás eleve a saját élet elbeszéléséhez vagyis az önéletrajziség képzetéhez kötődő, a személyességben gyökerező beszédhelyzet. Előadásomban vizsgálom az író olyan a női történelmi tudat megképzése szempontjából értékelendő írásait, mint *Az asszony a fronton*, *Két utazás Erdélybe*, *Az életed Bíró Bertha* és a *Gyerekkorom*.



Kapus Erika

MTA

“A nők jobban viselik.” A futás identitásképző szerepe női önéletrajzi szövegekben

Önéletrajzi kötetek, blogbejegyzések, közösségi média profilok alapján vizsgálom futó-nők identitásképzési stratégiáit: hogyan válnak gyakran középkorú nők futókká, hogyan építik fel magukat a futópályán, s hogyan illeszkedik a futó-identitás saját életükről alkotott narratívájukba. Nők, akik nem futók, futni kezdenek, hogy visszakapják a testük feletti kontrollt, hogy visszaszerezzék, vagy éppen megteremtsék végre saját életüket. Nők futnak babakocsival, bébiszittert fogadnak, hogy legyen egy szabad órájuk futni, vagy kívárlják, míg a gyerekeket magukra lehet már hagyni, és akkor húznak csak futócipőt. Nők, akik nem írók, könyvet írnak arról, hogyan válik identitásuk szerves részévé a futás. Nők a közösségi médiában futóprofil építenek, közben folyamatosan sajátos női tapasztalatokat, női létélményeket megfogalmazva. Női testben futnak, mensturálva, terhesen, szülés utáni testtel, mellrákkal, vagy

pánikbeteg. Lubics Szilvia, Sallai Zsuzsa, Száz Ildikó és Tamás Rita mind a négyen publikáltak egy-egy olyan kötetet az életükről, amelyben a futás központi szerepet tölt be. A kötetek jellemzően kis kiadóknál, esetleg magánkiadásban láttak napvilágot, a szereplők is nem egyszer a margóról szólalnak meg, gyakori a traumanarratíva. Ki írja ezeket a szövegeket és kinek? Milyen céllal? Ki beszél, ki fut, ki neveli a gyereket közben? Arra a kérdésre keresem a választ, hogyan találnak hangot a megszólaláshoz ezek a nők, kinek a hangján szólalnak meg, miféle (vélt vagy valós) külső elvárásokra felelnek a futó-nők szövegei.



Katona Eszter

SZTE

Ávilai szent Teréz Önéletrajza a kortárs spanyol drámában

Jézusról nevezett Ávilai szent Teréz (1515-1582) spanyol apáca, a Sarutlan Karmelita Rend megalapítója, a római katolikus egyház első női egyháztanítója. Irodalmi munkássága a XVI. században bontakozott ki, amikor a nők nagy része nem tudott írni és olvasni, illetve a tudás és a kultúra a férfiak privilégiuma volt. Szent Teréz könyvei – például a magyar olvasók számára is elérhető Önéletrajz, A tökéletesség útja, Az alapítások könyve, A belső várkastély, Levelek...stb. – egyfajta önéletírásként is olvashatók, habár csak az első, 47 évesen megírt, kitérő és önelemző munkájának adta (az utókor) az Önéletrajz címet. A könyv jelentőségéről és az apáca életművében elfoglalt helyéről árulkodó, hogy számos későbbi munkájában a szerző nem is önéletrajzként, hanem „nagy könyvként” aposztrofálta írását. Teréz irodalmi értékű művei sokakat meghihlettek a XVI. századtól napjainkig, többek között például Paco Bezerra (1978) spanyol drámaíró, aki a *Me muero porque no me muero: la vida doble de Teresa* (2022, *Meghalok, mert nem halok meg: Teréz kettős élete*) című monodrájában napjainkban támasztja fel az apácát. A szent alakjának drámai rekonstrukciójához a szerző az 1565-ben született Önéletrajzot hívta segítségül és átültetve a fikcióba tovább gondolja azt. Az előadás az életrajzi szöveg műnemek és korszakok

közötti adaptációjának lehetőségeit és jellegzetességeit vizsgálja.



Kegyés Erika

SZTE

„Nincs vágy”. A szerelem dimenziói Bozzay Margit regény-trilógiájában

Bozzay Margit (1893-1942) műveit saját korában sokan olvasták, s még többen követhették „asszonyrovatait” a lapokban. Ma legfeljebb az általa szerkesztett Magyar Asszonyok Lexikona (1931) jut az eszünkbe róla, holott tíz regényt, novellákat és verseket is írt. Ezek központi témája korának „asszonysorsa” és „nőkérdése” volt. Saját „asszonysorsát” a „Hazugságok százada” (1944) és a „Negyven év után” (1944) „vallomásaiban” tárta az olvasók elé. Kortársai szerint szívből írt, megértette és megérintette nőtársait, nőiség-reflektációi egyszerre olvashatók társadalom- és önkritikaként. Ez vonatkozik az önéletrajzi elemekkel átítatott trilógiájára (Tizenötéves feleség, 1936; Kenyér és szerelem, 1937; A lecke vége, 1939) is, amelyben konzervatív feminista szempontból elemzi a társadalmi nőkép és saját önképe közötti ellentmondásokat, kitérve a szerelemhez és a szexualitáshoz való viszonyulásokra is. Az előadásban ezeket a viszonyulásokat elemzem a trilógia szövegében, nyomon követve a szerelemről és a szexualitásról alkotott felfogásának kialakulását. Ehhez a két témaszót (szerelem, szexualitás) diskurzusként kezelem, a róluk tett kijelentéseket szemantikai egységeknek tekintem, s céloom a közöttük levő kapcsolatok feltárása a szövegben előforduló kulcsszavak, a velük alkotott kifejezések és azok gyakoriságának/előfordulási arányának elemzésével (Antconc). Az eredmények interpretálásában a diskurzuselemzés módszertanát követem, és kiemelten foglalkozom azokkal a szemantikai kategóriákkal, amelyek az elemzett szövegekben tematikusan a két diskurzusmező (szerelem, szexualitás) köré szerveződnek (pl. szív, szerelem, csók, simogatás, vágy, lélek, test, ölelés, odaadás, közöny). Az elemzés eredményeképpen körvonalazódik Bozzay szerelem/szexualitás-

koncepciója és az ezt narráló-reflektáló írói magatartása.



Keller Annamária

SZTE

Árnyanya / az anyaság fényképes reprezentációja

A kortárs magyar politikai közbeszédben, a ponyvairodalomban, a social mediában, a hagyományos magazinokban vagy akár a bulvár lapokban az anyaság, mint női princípum gyakran idealizálva jelenik meg. Újabb keletű jelenség, hogy a női célcsoporttal bíró fórumokon, internetes portálokon, progresszív magazinokban, művészeti projektekben az anyaság nehézségei kerülnek előtérbe radikális módon. Képileg ez egyrészt az idealizált anya és gyermek viszony reprezentációját, másrészt egy erősen naturalista, testközpontú, kiélezetten problémaorientált reprezentációt jelent. Ez utóbbi uralkodó formanyelve a kortárs magyar fotóművészet élvonalának is. Az Árnyanya című történetmondó fotóprojekt az anyaság rétegzett, ha úgy teszük árnyalt bemutatására tesz kísérletet, ennyiben tartózkodik a két szélsőséges nézőponttól. Két éven át dokumentáltam a gyermekeim mindenapjait úgy, hogy a képeken csak az árnyképük jelenik meg. Előadásom az árnyfotókat tartalmazó képnagyot mutatom be és elemzem kortárs magyar művészeti és társadalmi kontextusban. Így hozok példákat az anyaság idalizált és radikalizált reprezentációjával kapcsolatban. Emellett bemutatom a történetmesélő fotográfia elméletét és gyakorlatát is, melybe az Árnyanya projekt is betagozódik. Az Árnyanya elsődleges értelmezésben: a nő személyiségének végleges átalakulása a szülővé válás folyamatában. Mélyebbre ásva: A sontag-i birtoklásémelet oppozíciója, amelyben a képek rávilágítanak arra, hogy nem birtokolhatjuk a gyerekeinket, csak árnyként követhetjük fejlődésüket. Végeredményben pedig az emberi lét átutató jellegének képi megjelenítése.

Kérchy Anna

SZTE

Emberélet, kutyasors: A társállat mint szemtanú Virginia Woolf, El Kazovszkij és Oleg Kulik auto/biografikcionális műveiben

Virginia Woolf *Flush* című kisregénye (1933, ford. Rónay György 1947) különös, kettős fiktív életrajz: a viktoriánus angol költőnő Elizabeth Barrett Browning életének legdrámaibb, szenvedéssel s szenvedéllyel teli időszakát kutyaperspektívából eleveníti fel, a híres irodalmi előd cocker spánieljének szemszögéből elbeszélve az eseményeket. A Barrett Browning levelei és versei („To Flush, My Dog,” „Flush or Faunus”) nyomán rekonstruált ember-állat viszony különleges kapcsolat, „közös magány” („alone together”), melynek impresszionisztikus feltárása során Woolf párhuzamot von a mezőn vágató kutya és az atyai zsarnokságot elutasító értelmiségi nő szabadságvágya között. Az eredetileg viccnek szánt és a sokáig méltatlanul mellőzött szöveg társadalomkritikai éllel bír; felhívja a figyelmet a szexista, koloniális, osztály-alapú vagy fajista kirekesztés tarthatatlanságára. Kognitív narratológiai aspektusból izgalmas, hogy az asszociatív, racionalizálatlan, érzékszervi megtapasztalásokban gazdag, modernista tudatfolyamáramlásos elbeszélő stratégia (*stream of consciousness*) egy kutyával társítva kikezdi az automatizált antropocentrizmusunkat, a poszthumanista filozófiát megelőlegezve azt sugallja, hogy az alanyiség talapzataként tételezett kommunikációkészség és önreflektivitás nem csupán humán privilégium, miközben ugyanakkor meta-szinten az életírás lehetetlenségére, az arcképrombolás szükségszerűségére is rámutat. A kutya az önmagasság kimondhatatlan, elbeszélhetetlen s így kényszeresen újanarrált aspektusát testesíti meg El Kazovszkij művészetében is. A festményein vissza-visszatérő kutyafigura egyszerre a lélek szimbóluma, a vágyaktól nyüzszítő hús megtestesítője és a testi-lelki terheket hordozó, keretbe zárhatatlan, lázadó én vadállati alteregója. Oleg Kulik performanszaiban a kutyalét, a kutyává válás színrevitele radikális társadalom-kritikai küldetést tölt be, az ideológia által lánkra vert szubjektum alárendeltség élményét jeleníti meg. Előadásom az ember-kutya kontaktus harawayi értelemben vett „szimpoétikus” „ontológiai koreográfiáit” igyekszik feltérképezni arra keresve a választ, hogy a humán szubjektumkonstrukcióra összpontosító auto/biografikus szövegek

mennyire képesek meghaladni az emberi kivételesség prekoncepcióját, s mennyi teret engednek a szövegben maga a „kutyaság” megtapasztalásának.



Kérchy Vera

SZTE

Az önmagaság dekonstrukciója a performans- újrajátzásokban

Valóság és színház, színész és szerep viszonya a színházelmélet mellett a szubjektum performatív szerkezetét vizsgáló elméleteknek is központi témája. A két diskurzus keresztmetszetébe állíthatók a valóságot színpadra vinni vágyó performanszok és az ezekre épülő reenactmentek által felvetett reprezentáció-elméleti kérdések. Az avantgárd performanszokban a színházi szerep eltávolítása egyben a társadalmi szereptől való megszabadulással kecsegtet. A csupasz színészi test közvetítésével elérni kívánt közvetlenségélmény és a kulturális konvenciók fogságából való kitörés utópikus kísérletei egy tőről fakadnak. Ennek a szerepe mögött rejlő önazonos én-konceptciónak a szempontjából tekinthető szentségtörésnek az utóbbi években divatba jött reenactment, a 60-70-es évek egyszeri, egyedi akcióinak megisméltése, újrajátzása, mely az avantgárd események spontán itt és mostját szükségképp visszazárja a reprezentációba. A jelenlét és távollét, performativitás és reprezentáció egymást kizáró, ugyanakkor elválaszthatatlan viszonyát feltételező posztstrukturalista elméletek felől nézve viszont ezek az elkülönülő, törlésjel alá kerülő performanszok jutnak közelebb ahhoz, aminek a közvetlen megragadását a 60-as évek jelenlétművészete elmulasztotta. Előadásomban Marina Abramović, Ladik Katalin és (a Jerome Bel „kreálta”) Véronique Doisneau önidéző performanszain keresztül vizsgálom a szó szerinti és az átvitt értelemben vett színpad arcadó és arcromboló munkáját.

Koller Nóra

Universidade de Coimbra

„Hadd tanuljon mindenki az én furcsa – nem mindennapi sorsomból”: kortárs transz én-narratívák és a szubjektum létrehozása

A Terry Black sztori 1. (sic, Black ca. 1999); Holnaptól nő leszek (Kútvölgyi 2003); Saját ketrec (Vay 2021): mindhárom kötet közelmúltbeli magyar transz önéletírás. Szélesebb kontextusukat olyan szövegek alkotják, mint Kiss Tibor Noé Inkognitó (2010) című, vállaltan önéletrajzi ihletettséggű regénye; vagy az Előhívás. Mindent apámról (2016)/[2018] Susan Faludi feminista újságíró Budapesten játszódó kötete, mely a magyar fordításban intertextuális, de a megjelölt identitást tekintve téves alcímet kapott: referenciája Pedro Almodóvar filmje, a Mindent anyámról (1999). A tágabb transztörténeti háttérét Rakovszky Zsuzsa Vay Sándor XIX. századi transz* arisztokrata narratíváját feldolgozó fikciója, a VS (2011) adja; valamint az 1900-as évek elején élt zsványról: Pipás Pistáról, az azonos című szegedi színházi előadást is ihlető Pista bácsiról szóló kötetek: Pipás Pista, az átokházi tanyavilág hóhéra (Veszélka 2006) és Pipás Pista talán igaz története (Bubryák 2013). Előadásom elsősorban a kortárs transz életrajzi kötetek kapcsán a magyar nyelvű transz narratívaképzés módját és lehetőségeit vizsgálja. A transz láthatóság történetileg szorosan kapcsolódik a visszaemlékezés némileg lenézett irodalmi műfajához; az önéletrajz sokáig az egyetlen elfogadott transz műfaj volt, mely szenzációt, az intim részletek szubjektív feltárását ígérte az olvasónak (Serano 2007; Meyerowitz 2004; Phillips 2001). A műfaj mediált: „múltjukat elbeszélőink jelenbeli identitásszükségleteiknek megfelelően ’szerkesztik meg’” (Tóth és Murai 2014: 57); Jacob Tobia (2019) saját önéletrajzában részletes kritikáját adja a transznormatív én-narratívák kötelező elemeinek. A szelf azonban nemcsak önmagáról ad számot, hanem létrejöttének feltételeiről is (Butler 2004); ezáltal fenntartja és alakítja is a gender társadalmi gyakorlatait (Pócs 2000). Varnus Xavér (2003) szerint a magyar nyelvű queer önéletírás célja, hogy szembesítse az olvasót a „sokkoló” valósággal. Vajon elmondható-e

ugyanez a transz én-narratívákról?



Kovács Ágnes Zsófia

SZTE

Amerika, London, Párizs: A személyes és a szakmai szempontok találkozási pontjai három kivándorolt magyar nő életírásában

Az előadás három Budapestről kivándorolt nő életírásában elemzi a személyes és a szakmai szempontok mobil találkozási pontjait. Csillag Veronika, Láncki Katalin és Vámos Julianna második generációs holokauszt-túlélők, akik Budapesten osztálytársak voltak, majd a hetvenes években átmentek a Kelet-Európa és Nyugat-Európa közti vasfüggönyön, és elhagyták Magyarországot. Mindhárman pszichoanalitikusok lettek: Csillag New Yorkban, Láncki Londonban, Vámos Párizsban. 2023-ban közös könyvet publikáltak, amelyben mindegyikük egyes szám első személyben tekint vissza életére mint túlélésre: a kivándorlásra, a helykeresésekre, a pszichoanalízis és a szakmai lét szerepére a mobilitásban. A három írás három különböző útvonalon mutatja be a történelem és az egyén, valamint a szakmai és a személyes viszony konfliktusos kapcsolódásait. Az előadás azt a kérdést teszi fel, hogy az életírásokban központi helyet elfoglaló szakmai útkeresés miként befolyásolta az elbeszélő nők személyes útkereséseit, definiálható-e illetve hogyan definiálható a határ a két terület között, s a három különböző bejárt útvonal és szakmai terület milyen különböző stratégiai modelleket implikál.

Kulcsszavak: életírás, második generációs túlélők, magyar nők, kivándorlás, pszichoanalízis, szakmaiság.



Női sorsok a kortárs könnyűzenei életrajzi filmekben

A könnyűzenei életrajzi filmek, amelyek egy-egy könnyűzenei előadó élettörténetét (vagy annak egy szeletét) beszélik el nagyjátékfilmes formában, a kortárs filmkultúra meghatározó zenés filmes műfaját jelentik. Elég csak olyan 21. századi filmekre gondolnunk, mint a Johnny Cash életén alapuló A nyughatatlan (James Mangold, 2006), a Freddie Mercury sorsát alapul vevő Bohém rapszódia (Bryan Singer, 2018) vagy éppen az Elvis Presley életútját elbeszélő Elvis (Baz Luhrmann, 2022). A könnyűzenei életrajzi filmek jellemzően más médiaszövegekre (tévés interjúk, dalok, videoklipek, koncertfilmek, önéletírások stb.) támaszkodó dramatizált narratívák, amelyek az adott előadó dalait a filmi elbeszélésbe integrálva a nem fiktív főhős valós életútjának értelmezésével szolgálnak. A műfaj szembetűnő sajátossága, hogy az élettörténet elbeszélése során a nyilvánosság előtt megjelenített sztárperszóna mögötti magánemberre is igyekszik rálátást nyújtani, illetve, hogy a könnyűzenei dalokat jellemzően biografikusan interpretálja. A műfaj 21. századi darabjaiban a happy end-orientált narratívák a meghatározók, amelyekben a könnyűzenei előadó a kezdeti nehézségek után csúcsra, majd magánéleti és szakmai hullámvölgybe, végül még nagyobb szakmai (és gyakran magánéleti) csúcsra ér, s az esetleges tragikus végkifejletről csak filmvégi feliratokból értesül a néző. Az előadásomban vizsgálni tervezett két, női előadót középpontba állító nagyjátékfilm – az I Wanna Dance with Somebody – Whitney Houston története (Kasi Lemmons, 2022) és a Back to Black (Sam Taylor-Johnson, 2024) – lényegében ezt a narratív sémát követi, azonban mivel a nyilvános szférában aratott szakmai sikerek ábrázolása mellett magánéletük és a zeneipar áldozataiként reprezentálja Whitney Houston és Amy Winehouse alakjait, végső soron egyik alkotás sem tekinthető a nőket erősítő könnyűzenei életrajzi filmnek.



Nyerges Csaba

ELTE

Az önéletírás mint politikai aktus – Ocean Vuong: Röpke pillanat csak földi ragyogásunk

2019-ben jelent meg Ocean Vuong *On Earth We're Briefly Gorgeous* című regénye. A 2020-as magyar kiadás fülszövege szerint „Ocean Vuong könyve brutálisan őszinte, költői nyelven megírt vallomás a szerelemről, a családról, a bevándorlásról, a szegénységről és a szeretetről.” A regényben egy vietnámi származású, meleg elbeszélő keresi azt, hogy saját létezése hogyan foglalható bármiféle koherens, összefüggő (nagy)narratívába. A megszólaló számára az önéletírás szembesülést jelent azzal, hogy az őt megelőző és meghatározó társadalmi diskurzusok miképpen írják elő azt, hogy az írás során is konstruálódó szubjektivitása egyáltalán miféle keretrendszerben szólhat meg; „Hadd kezdjem újra” – olvassuk a szöveg első mondatát. A magyar irodalmi nyilvánosságban minimális visszhangot kapott a kötet. Mohácsi Balázs elmarasztaló kritikája a fordítás problémáit említi, és egy kétosztatú rendszert épít fel, amelyben elválasztja az identitáskérdésekről jól és rosszul írókat, Vuong művét az utóbbi kategóriába helyezi. Mohácsi szerint mintha „mégsem a nagy szisztematikus társadalmi problémákról és traumákról beszélne ez a memoár, nem azokat példázná a saját családtörténetén keresztül, és utólag mintha az is formáság maradna csupán, hogy a narrátor elvileg mindvégig az anyjához beszél”. Előadásomban ezzel az állítással vitatkozva azt vizsgálom, hogy milyen társadalmi-politikai téteket mozgat a szöveg, és azt a kérdést teszem fel, hogy az alapvetően individualista önéletírás-műfaj Vuong művészetében hogyan viszonyul a kisebbségi létet meghatározó univerzalizáló és szubkulturális (Sedgwick, 1990) episztemológiák által irányított diskurzusokhoz.



Kísérletek azoknak a történeteknek a megismerésére, amelyeket a kapcsolati erőszak áldozatai mesélnek

A kapcsolati erőszaknak többféle megjelenési formája van, a bántalmazás pedig sajátos dinamikát követ. Walker 1979-ben elsőként hívta fel a figyelmet a női áldozatokra és írta le a „bántalmazott nő szindrómát”, többek között olyan jellemzőkkel, hogy a kilépési kísérletek, a tanult tehetetlenség kialakulása és az arra való képtelenség, hogy az áldozat a helyzetére objektíven tekintsen, gátolja, hogy hatékonyan fel tudjon lépni ellene. Emellett felismerte, hogy a poszttraumás tünetek a bántalmazás közvetlen következményei (1992). A gyermekkorban átélt abúzus növeli a későbbi esélyét annak, hogy az egyén bántalmazóvá vagy bántalmazottá váljon, így a bántalmazás akár generációkon keresztül is átívelhet. A szocializációs minták tükrében előfordul, hogy a bántalmazó az elszenvedett bántalmazást nem erőszakként éli meg, saját narratívájában nem tekinti bántalmazásnak. A kapcsolatból való kilépést az áldozatok számára nehezíti az a pszichés állapot, amibe az érintettek kerülnek a bántalmazás következményeként, az izoláltság, a gazdasági függőség, az intézményi szolgáltatások hiánya. A kapcsolati erőszak áldozatai nagyobb eséllyel küzdenek depresszióval szorongással, poszttraumás stresszel, körükben magasabb az öngyilkosság kockázata (Héra, 2022). Előadásomban mindezek fényében arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan ismerhetjük meg az ő történetüket. Szeretném bemutatni, hogy ennek érdekében milyen lehetőségek állnak rendelkezésünkre, valamint, hogy a különböző szakmai szerepeknek és a hagyományos kutatási módszereknek a célcsoport vonatkozásában milyen előnyei és korlátai vannak.



Popovics Viktória

Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum

„Cigány anyának korona jár” – halmozottan hátrányos társadalmi helyzet problematikája Oláh Mara OMARA önéletírásaiban és festményei szövegein keresztül

Omara számos festményén a romaként, nőként, gyermekét egyedül nevelő anyaként átélt testi-lelki megaláztatásoknak és sérelmeknek ad hangot. Saját élettörténetén keresztül a roma nőket, mint többszörösen sérülékeny és diszkriminált csoportot jeleníti meg, akik nem csupán társadalmi előítéletek áldozatai, hanem a hatalom képviselői (orvos, rendőr, tanító) által elkövetett fizikai erőszak célpontjai is. Omara 1992-től kezdve — hogy elkerülje festményeinek félreértelmezését —, szövegekkel látja el azokat, melyek egyrészt kompozíciós elemek, másrészt traumatikus eseményekkel kapcsolatos vallomások, ironikus kommentárok, a véleménynyilvánítás és a dühkifejezés eszközei. A "Mara festőművész" (1997) című saját kiadású, fotókkal illusztrált önéletrajzi könyvében — mintegy festményeinek részletesebb narrációja — életének történéseit, viszontagságait (házasság, válás, költözések), valamint művészeti pályájának főbb állomásait veszi sorra. A "Cigány anyának korona jár" (2006) című pamfletjében pedig a cigány anyák nevében beszél, a reprodukciós képességük okán stigmatizált és kirekesztett nők mindennapi küzdelmeiről, a rendszer szinten kódolt elnyomásról és a többségi társadalomról rajzol kíméletlen képet. A képzeletbeli „fehér” olvasónak szánt írásában oldalakon keresztül sorolja a többségi társadalom bűnlajstromát, a mélyen beivódott előítéletekkel és a diszkriminatív bánásmód következményeivel szembesíti. Omara élettörténete (annak vizuális és szöveges elbeszélése) fontos kiindulópontként szolgál az alkotásaiban is tetten érhető különböző identitásmetszetek feltárásához és értelmezéséhez. Előadásomban arra keresem a választ, hogy egy roma nőművész esetében hogyan fonódnak össze a különböző egyenlőtlenségek (nem, faj/etnicitás, társadalmi osztályhoz való tartozás, anyaság), valamint mennyiben alkalmazható az

autoetnográfia fogalma OMARA vizuális és szöveges gyakorlatára.



Simon Lehel

Független kutató

Egy magyar szubjektív genderéletút

Alanyom lacani tüköranalízisét nyújtanám előadásomban, a kristevai abjekcióképzés-leírás módszere segítségével. Alanyom „sok bélák” között „József”, akár az egykori magyar filmes „Legényanya”. Egy hatosztályos gimnáziumban ő lett a 12 éves „kis Józsi” a sok „végzős Béla” között, és különleges intellektusa értékes mutatvány volt a „végzős béláknál”. Kis kirakatgyermek lett belőle, irigyelte „a közönséges és nagy bélákat”: „a bélaság” abjektje lett, vállalva az intellektuális nagyság kicsiségének másságát, csak önmagát nem. Egyetemistaként egy másik „Józsi-abjekttek” „a bélák” között megtörtént az áttörés: innentől lett „a Másik” az „Én”-je. Egy dolog nem stimmelt, a társadalom: „a bélaság abjektjeként” nem tudott felnőtt „Józsi” lenni. A szexuális és érzelmi felszabadulást éppen a transgender studies megismerése jelentette, amikor már tudta, hogy az általa megkedvelt „legényanyak” nem a társadalom férfiképének valamilyen csúf abjektjei, hanem immanens létezői saját énjüknek, és férfiak. A tranz férfiakat nem tekintette cisz férfiként abjektnek, ezáltal saját énje is felszabadult az abjektképződés kényszerétől. Így „a józsi és a bélák országában” már nem volt se „a józsiság”, sem a „bélaság” „örök magyar abjektje”. Már nem csak „Másik józsiakat” ismert, és nem volt az a kényszer, hogy egy gyermeket szülő tranz férfit „Legényanyának” tekintsen, de az sem, hogy ne tekintse „legénynek”. Cisz férfiként kivonódott saját abjektjéből, és saját férfi önképe lett, önmagának, önmagából, a magyar heteronormatív abjektképzés kényszere helyett és nélkül.



Szabó Noémi

Ferenczy Múzeumi Centrum, Szentendre

Gráber Margit művészetéről – másképp

Gráber Margit (1895 – 1993) festőművész Fanyar emlékek című önéletrajza először 1989-ben jelent meg nyomtatásban. A festészeti életmű alapos ismeretében ez a szöveg úgy közöl sokat, hogy mindvégig nagyon tárgyilagos marad, azonban a sorok közül szinte pulzál a művész kendőzetlen és ösztönös feminizmusa, az önállóságra törekvés, és a független karrier vágya, mindez pedig sokkal konkrétabban és erőteljesebben jelenik meg nála, mint női művész kortársainak hasonló visszaemlékező szövegeiben. Gráber Margit vélhetően összetett nemi identitása és az ezt kereső-kutató önmeghatározó pozíciók nemcsak szövegeiben, hanem egész festészeti életművében tetten érhetők. Kutatásom arra keresi a választ, hogy ki volt valójában Gráber Margit, hogyan érzett, kit szeretett, hogyan próbálta meg lépésről lépésre feldolgozni művészetében komplex identitásának nagy dilemmáit és mindezt hogyan nem vette észre, negligálta, illetve burkolta a jótékony hallgatás kódéba a Kádár-korszak radikálisan férfiközpontú és heteroszexuális nézőpontú művészettörténet-írása. Azt is felvillantjuk, hogy miközben saját képzőművészeti-művészettörténeti közege valójában képtelen volt érdemben reagálni Gráber festészetére, eközben személyének alteregója, az identitását kereső, tépelődő nő alakja bevonult a magyar irodalom panteonjába: Nádas Péter Párhuzamos történetek című regényének egyik fontos mellékszereplőjét Gráber Margitól mintázta. A különböző szövegek (regény, visszaemlékezések) és képek közötti korrelációk megismerése során lassan felsejlik egy alternatív élettörténet, amelynek jelenkori interpretációja végül teljesen más kontextusban mutatja fel egy ambivalens kor alapvetően félreértett életművét.



Szélpál Livia

SZTE

Donna Leon Wandering through Life: A Memoir (2023) című emlékiratának emlékezettörténeti aspektusai

Az előadásom középpontjában Donna Leon 2023-ban kiadott *Wandering through Life: A Memoir* című emlékiratának elemzése áll. A Brunetti-sorozatról híres 81 éves klasszikus krimiíró nő életrajzában finom humorral bepillantást nyújt személyes élettörténetének emlékezettörténeti aspektusaiba is. Leon humanista szellemben írt emlékiratát a kurrens környezetvédelmi, politikai és társadalmi kérdések iránti érzékenység is átszövi. Az amerikai születésű író nő Iránban, Kínában, Szaúd-Arábiában is élt, szinte az egész világot bejárta utazásai során, majd Olaszországban telepedett le, jelenleg Svájcban él. Leon életrajzát a kulturális emlékezet tárgyaként szeretném elemezni, felvázolva az általa konstruált női és művészi identitásképet az ön/életírása és társadalmi aktivizmusa tükrében. Ennélfogva kutatásom fő módszertani keretét Jan Assmann nyomán az „emlékezettörténeti” (mnemohistory) megközelítés adja. Ennek tanulságait szeretném továbbgondolni és vizsgálni Leon önéletrajzában három fő kérdést vizsgálva. Egyrészt hogyan ábrázolódik női és művészi identitásképe az önéletrajza emlékezeti konstrukcióiban, vagyis hogyan látja önmagát a különböző kultúrák tükrében egy új transzkulturális identitást eredményezve, amely minden általa megismert kultúra elemeit ötvözi, valamint azt is megvilágítva, ami kimarad az önéletrajzából. Másrészt a városi tér identitásformáló hatását vizsgálom a személyes életére. Leon ez ideáig harminchárom Brunetti-regényt írt, amely regények cselekménye Velencében játszódik. Leon önmagát öködetektív íróként aposztrofálja. Detektívregényeinek visszatérő motívuma a klímaváltozás hatása Velencére, a város elavult csatornarendszerének leírása, valamint a tömegturizmus hatása a városi környezetre. Ennélfogva Leon életrajzában a környezetvédő aktivitás jelenlétét is vizsgálom. Ez a stratégia különféle értelmezési rétegeket hív meg, beleértve a nemi és kulturális hetero- és autosztereotípiák ábrázolásának, az idő poétikájának és az öregedés kérdéskörének vizsgálatát is, amelyekre

előadásomban szeretnék kitekinteni.



Taskovics Viktória

SZTE

Memoár és önterápia. Kim Gordon: A Girl in a Band (2015)

Kim Gordon (1953) amerikai no-wave/punk zenész, énekes, dalszerző, aki leginkább a Sonic Youth basszusgitárosa, gitárosa és énekeseként ismert, de a 2000-es évek eleje óta számos más projektet is megjelentetett. (Free Kitten, Body/Head, Glitterbust) A Girl in a Band (2015) című memoárjának alapját az a női perspektívából bemutatott idegenségtapasztalat képezi, amit Gordon a Sonic Youth működése során megélt mind egy maskulin hegemoniára épülő zenei közegben, mind egykori férjétől, Thurston Moore-tól, zenekara gitárosától elidegenedve, habár viszonyukat egyideális alkotó- és házastársi viszonyként prezentáltak a közönség előtt. Gordon memoárja valójában ezt a két közhelyet beszéli el az idealizálás kényszere nélkül, önterápiás céllal. A Girl in a Band áthalad az amerikai popkultúra néhány kulcsfontosságú csomópontján: a hatvanas évek Dél-Kaliforniáján, a nyolcvanas évekbeli Manhattan belvárosának művészeti színterén, a 90-es évek grunge rockszínterén. Gordon visszaemlékezése mindemellett kísérletet tesz az önkritikus nézőpont megjelenítésére is .



Tatai Erzsébet

HUN-REN BTK

„Amikor kecsor énem találkozik az úrhajóssal”.

Szabó Eszter Ágnes önarcképei. Az írói önéletrajznak a képzőművészetben az önarckép felel meg. Noha sajátosságaik folytán alig összevethetőek, két funkciójuk, az énkonstruktó és önreprezentáció egymáshoz sodorja őket. Festők és szobrászok, nők és férfiak az érett reneszánsz óta készítenek önarcképeket, hagyományosan keveset, néha csak egy-egy, amelyek a 20. századig jellemzően az öntudatos alkotót ábrázolják. Ma viszont, az önreprezentációk elszaporodásának korában (legyenek azok írásban, beszédben vagy képben) sok alkotó kizárólagos szereplője saját művészetének. Szabó Eszter Ágnes (1966-2024) nem tartozott közéjük. Noha készített önarcképet, és portréja olykor megjelenik tárgyain (kerámián, falvédőn), ő az a művész volt, aki folyton másokkal foglalkozott. Társadalmi művész volt, aki épp a művész-ego ellen dolgozott. Mindaz érdekelte, ami nem személyes, noha minden tevékenységében teljes személyiségével benne volt. Jelen volt abban, amit éppen csinált – ez különösen performanszaiban, élő projektjeiben nyilvánvaló. „Minden háziasszony DJ” – jelentette ki, s emlékezhetünk, amint keverőpultnál állva zenét és ételeket kevert eat art eseményein, vagy köztereken felállította random varrodáját. Nemcsak témájává tette a háziasszony-létet, de tevékenységét a segítség motiválta, lokális (pl. újrahasznosító) cselekvéseit globális megfontolásokba (pl. klímaváltozás) ágyazta. Előadásomban Szabó Eszter Ágnes merőben közösségi, önéletrajzi motívumokat nélkülöző életművéből megpróbálom kifejteni sajátos „önarcképét”, amely a személyes és a társadalmi közötti határvonal helyén keletkező tér, mint háttér előtt látszik kirajzolódni.



Tötösy de Zepetnek, Steven

Sichuan University

Kaffka Margit önéletrajzi

Kaffka több szövegében írt származásáról és családjáról és regényeiben is található utalások saját életére és ahogy ő érezte saját életének mértékeit és problémáit. Ugyanakkor Kaffka élete és munkái a magyar irodalomban ritka "feminista" (mármint ahogy ezt ma értjük) szempontból relevánsak. Tötösy előadása Kaffka önéletrajzi utalásaira és narratíváira összpontosul a kora 20. század magyar társadalmának kontextusában.



Váraljai Anna

SZTE

Töredezett testek – Berhidi Mária nyolcvanas évekbeli testfragmentumai

Előadásomban a nyolcvanas évek magyarországi művészettörténetében tendenciózus fragmentált női testek plasztikai alkotásokban való megjelenésére mutatok példát. A hetvenes évek (házánkban) férfiközpontú, agresszív body artja után a nyolcvanas években sorra jelennek meg a fragmentált és szerepjátszó, dekonstruktív női alkotások. Berhidi Mária (1953-2023) 1976-ban készített Modell c. egész alakos gipsz szobra átmenetet képez a következő, 1979-től 1988-ig datálódó korszakhoz, melyben a művész testfragmentumokat (Fétis, Medál, Nyak-ék, Törzs, Lepke) készített. Berhidi 1982-es Óbudai Pincegalériabeli kiállítása a magyarországi nőművészettörténet szempontjából kiemelkedő jelentőségű. Nyolcvanas évekbeli tevékenységét először András Edit művészettörténész helyezte nemzetközi kontextusba, feltárva Berhidi munkáinak kritikai/elméleti hátterét. Előadásomban a szobrász testfragmentumait a nyolcvanas, kilencvenes évek

művészettörténeti recepciójának tükrében mutatom be, munkáinak hatástörténeti előzményeit is feltárva.



Zsadányi Edit

ELTE

Kollektív szubjektivitás, énhatárok a szerelem és a barátság határán a Hangyaboly című regényben és a Hangyaboly című filmben

Előadásomban Kaffka Margit Hangyaboly című regényében azt tanulmányozom, hogy a mű milyen ellentmondások viszonyában képes női identitásokat megfogalmazni. A szöveg retorikai hálózata az önazonos szubjektivitás illúzióját számos módon kérdőjelezi meg. A zárda kollektív szubjektivitásképet alkot meg, az individuális sorsok csak villanásszerűen, ismétlődő szakaszokban tűnnek fel, nem beszélhetünk lineárisan megalkotható életútról vagy önazonos, határokkal rendelkező énképről. Ebben a mozaikokból felépülő közösségi identításban mégis individuumra jellemző érzések állnak a középpontban. Olyan súlyos személyes kérdések tűnnek fel és tűnnek el a regénybeli zárda kollektív szubjektivitásában, mint a szerelem és a barátság, a homoszexuális és a heteroszexuális nemi identitás határolhatósága, az én elvesztésének és újraépítésének lehetősége a szerelemben és a (spirituális) közösségben. Kaffka Margit ebben a regényében a modernitás szubjektivitásképének radikálisan újszerű, a jelenünkig (például a Best Friend Forever, a BFF-kulturális narratíváig) előremutató formáját alkotja meg. A film a szerelem és a barátság kérdésében egyrészt leegyszerűsíti a szövegvilág komplexitását, egyértelmű határt von szerelem és barátság közé, másrészt a szereplői mozdulatokban, a kezek játékában, a kezek retorikája révén mégis összetettebbé írja át a jelenetek egyértelműségét.





UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
*Angol-Amerikai Intézet ** Institute of English and American Studies*